

Univerza v Mariboru
Filozofska fakulteta
Psihologija

Psihični razvoj od spočetja do mladostništva

doc. dr. Maša Vidmar

ŠTUDIJSKO GRADIVO

1. letnik

2019/20 poletni semester

Iz učnega načrta

- značilnosti razvoja v obdobju dojenčka in malčka, v zgodnjem, srednjem in poznem otroštvu na naslednjih področjih:
 - gibalnem, zaznavnem, spoznavnem, govornem, čustvenem, socialnem in moralnem področju razvoja ter na področju razvoja spomina, pozornosti, metakognicije, temperamenta, osebnosti, igre in risbe ter spolne identitete in spolne vloge;
- instrumenti za preučevanje različnih razsežnosti psihičnega razvoja od rojstva do poznega otroštva

Obveznosti pri predmetu

- Iz učnega načrta

Načini ocenjevanja:	Delež (v %) / Weight (in %)	Assessment:
opravljene laboratorijske vaje	40	completed lab work
pisni izpit	60	written examination

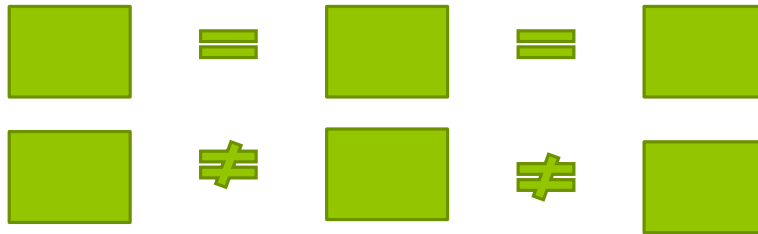
Literatura

- Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (ur.) (2001). *Razvojna psihologija: izbrane teme*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (ur.) (2004). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete. (str. 169-509)
- Nemeč, B. in Krajnc, M. (2011). *Razvoj in učenje predšolskega otroka*. Ljubljana: Založba Grafenauer. (str. 43-194)

- Teme predavanj
 - Gibalni razvoj
 - Socialni razvoj
 - Moralni razvoj
 - Čustveni razvoj in navezanost
 - Temperament in osebnost
 - Spoznavni razvoj
 - Razvoj govora
 - Otrok v vrtcu in šoli
 - Razvoj pojma spola

Ponovimo

- Kaj preučuje razvojna psihologija

- Zakonitosti človekovega razvoja s perspektive življenjskega poteka
- Pristopi v zbiranju podatkov
- Dejavniki razvoja

Razvojna obdobja

- Prednatalno obdobje
- **Obdobje dojenčka in malčka**
- **Zgodnje otroštvo**
- **Srednje in pozno otroštvo**
- Mladostništvo
- Zgodnja odraslost
- Srednja odraslost
- Pozna odraslost

Razvojna področja

- Spoznavni razvoj
- Telesni in gibalni razvoj
- Razvoj čustev in temperament ter osebnost
- Socialni razvoj

GIBALNI RAZVOJ

- Cefalokavdalna smer razvoja
- Proksimodistalna smer razvoja

- Prvi dve leti tesna povezanost s celotnim duševnim razvojem
- Razvoj gibanja se odraža v **večji telesni moči, hitrosti, ravnotežju** ter **usklajenosti, gibljivosti** in **natančnosti gibov**, pa tudi v **vzdržljivosti**.

Refleksi

- Refleksi – nenamerni gibi mišic in spremembe v telesnem položaju, ki se pojavijo kot odziv na določene dražljaje
 - Pomembna info o ustreznosti nevrološkega in gibalnega razvoja
 - Se ohranijo (kihanje, zenice) / spremenijo / izzvenijo (neuporaba / razvoj možganov / pretežko telo)
 - Preživetje (sesanje) / zaščita (mežikanje)/ regulacija (sesanje)

Refleksi dojenčkov

- Veliko jih izzveni v prvih mesecih po rojstvu
 - Iskalni
 - Sesalni
 - Hodilni
 - Babinski (1 leto)
 - Prijemalni
 - Morov refleks
 - Plavalni

- Groba motorika
- Fina motorika

NADZOR GLAVE

- Obračanje glave

- Pasenje kravic

- Samostojno držanje glave

NADZOR TRUPA

- obračanje
- sedenje

RAZVOJ HOJE

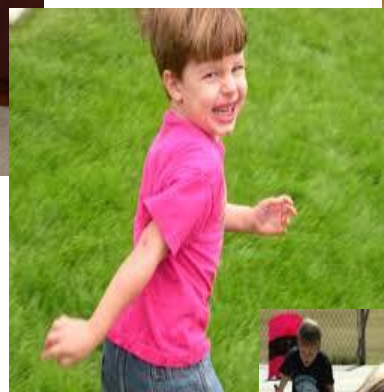
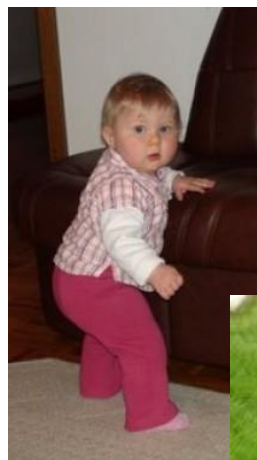
- Plazenje
- Kobacanje
- Stoječi položaj

- Hoja ob opori
- Samostojna hoja
- Tek
- Skakanje
- Ravnotežje

- Hoja po stopnicah

- Metanje in lovljenje žoge

Temeljne gibalne sposobnosti

ŠOLAR

- Povezovanje dejavnosti med sabo (teči + voditi žogo)
- Pomembna postane (ne)uspešnost v določeni gibalni spretnosti
- Učenje/vaja postane ključno za gibalni razvoj (ima učinek že v obdobju dojenčka)

DROBNI ali MALI GIBI

- Pincetni prijem
- Koordinacija oko-roka
(zlaganje kock, hranjenje z žlico, priemanje skodelice za ročaj, natakanje pijače v kozarec, uporaba vilice za nabadanje hrane, uporaba noža za mazanje hrane na kruh)
- Oblačenje
- Ročnost ali stranskost

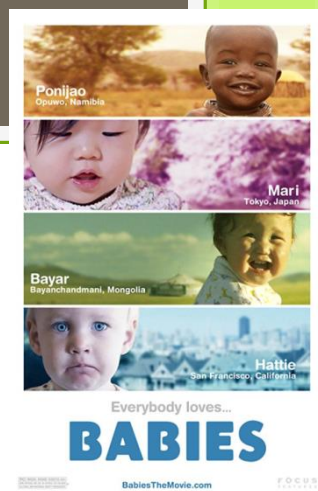

Vpliv učenja na gibalni razvoj

- S poskusi in napakami
- S posnemanjem
- Z vodenjem in nadzorom (model)

Medkulturne razlike

- Gibalni razvoj univerzalen, a pomembne razlike v hitrosti: afriške, zahodne, azijske kulture
- Spodbujanje gibalnega razvoja – povijanje dojenčka (izometrične kontrakcije)
- Temperament
- Življenjsko okolje

SOCIALNI RAZVOJ

- Razvoj komunikacije
- Razvoj medosebnih odnosov: razvoj navezanosti, prijateljstva
- Razvoj socialnih spretnosti
- Razvoj socialnega razumevanja / socialne kognicije: teorija uma, Selman
- Razvoj moralnega presojanja: Piaget, Kohlberg

Dojenček do 9. meseca

- Socialno bitje
- Imitacija obraznih izrazov
- Socialni nasmeh;
- 'Konverzacija'
- Komunikacija je diadna (do 2,5 min)
- Zanimanje za vrstnike
- Igra dam-daš

Od 9. meseca

- Sociokognitivna revolucija
 - Skupna vezana pozornost
 - Razumevanje sebe in drugih kot intencionalnih bitij (cilji in sredstva)
 - Posnemanje namere v dejanjih
- Socialno sklicevanje

Malček

- Prepoznavanje sebe
- Uveljavljanje lastnih potreb in želja
- Razumevanje namer v dejanjih
- Dimenzionalnost socialnega vedenja

Dimenzije socialnega vedenja

- Čustveno izražanje
 - Veselje-potrtoost
 - Zaupanje-anksioznost
 - Strpnost-jeza
- Odnosi z vrstniki
 - Vključevanje-osameljnost
 - Mirnost-agresivnost
 - Prosocialnost-egoizem
- Odnosi z vzgojiteljico
 - Sodelovanje-nasprotovanje
 - Samostojnost-odvisnost

Dimenzije socialnega vedenja

Socialna kompetentnost

- Veselje^a
- Zaupljivost^a
- Strpnost^a
- Vključevanje^b
- Mimost^b
- Prosocialnost^b
- Sodelovanje^c
- Samostojnost^c

Vedenje ponotranjenja

- Potrnost^a
- Anksioznost^a
- Osamljenost^b
- Odvisnost^c

Vedenje pozunanjenja

- Jeza^a
- Agresivnost^b
- Egoizem^b
- Nasprotovanje^c

Vaja

- V parih se pogovorite o svojem socialnem vedenju - izražanju čustev in odzivanju v odnosih
 - Vedenje pozunanjenja ali ponotranjenja?
- Igra vlog

Vprašalnik socialnega vedenja

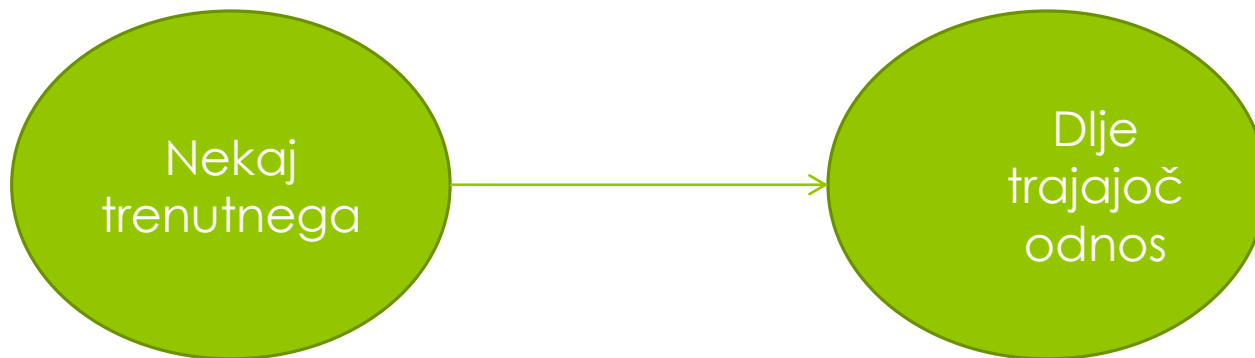
Zgodnje otroštvo

- Odnosi z vrstniki
 - Čas, preživet z vrstniki
 - Agresivno vedenje
 - Pozitivno socialno vedenje
 - Empatija

Srednje in pozno otroštvo

- Odnosi v vrstniki
 - Oblikovanje vrstniških skupin
 - Besedna agresivnost

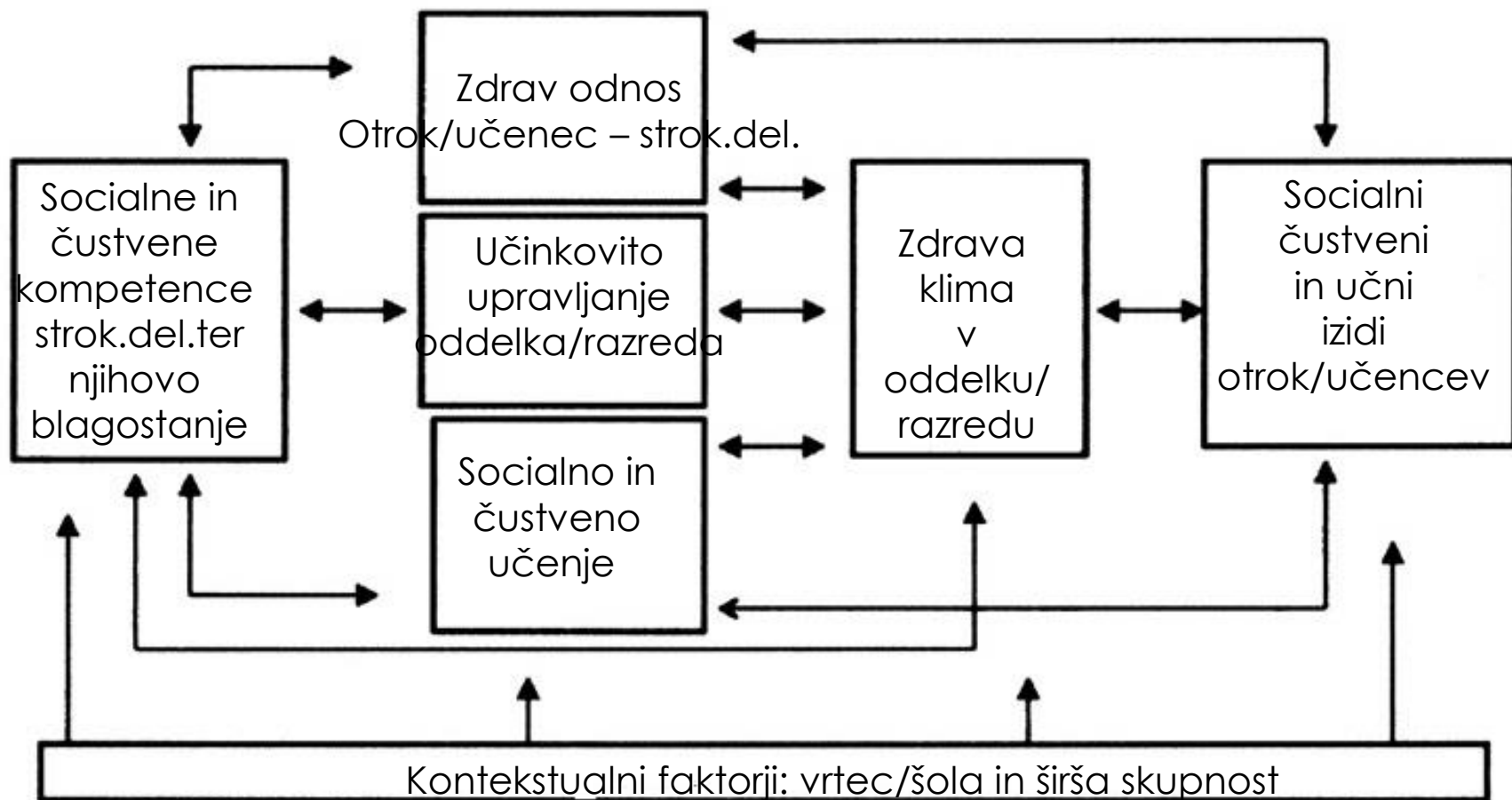
○ Prijateljstva

Selman

- **Ničelna/nediferencirana stopnja** (3 – 6 let): otroci se zavedajo le lastne perspektive
- **Socialno-informativno prevzemanje vlog** (6 – 8): drugi imajo lahko drugačno mnenje od njihovega, a tega niso zmožni upoštevati niti na ravni vedenja niti mišljenja
- **Stopnja lastne refleksije** (8 – 10): mnenji dveh posameznikov se razlikujeta kljub temu, da imata na voljo enake informacije, sposobni so se vživeti v glediščno točko drugega, a niso sposobni hkrati upoštevati obeh perspektiv (se zavedajo, da so v konfliktu, a na ravni vedenja tega niso zmožni upoštevati)
- **Stopnja vzajemne perspektive** (10 – 12): otroci so sposobni upoštevati lastno perspektivo in perspektive drugih
- **Družbeno prevzemanje vlog** (> 12): razumevanje perspektive drugih z upoštevanjem družbenega sistema, ki mu pripada

Spodbujanje socialnega razvoja otrok/učencev

Socialne in čustvene kompetence otrok in odraslih

- Samozavedanje
- Socialno zavedanje
- Samouravnavanje
- Odnosne spretnosti
- Odgovorno sprejemanje odločitev

when you feel ANXIOUS

@POSITIVELYPRESENT

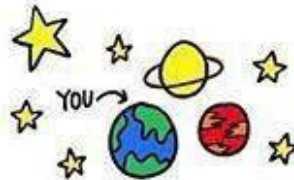

ASK FOR HELP

I'M FEELING ANXIOUS. CAN YOU HELP ME?

TAKE A DEEP BREATH

FIND A POSITIVE DISTRACTION

Projekt Roka v roki

- 3-letni mednarodni projekt (EU)
- Program razvijanja socialnih, čustvenih in medkulturnih kompetenc
- Za bolj vključujočo družbo
- Kvazieksperimentalna načrt za vrednotenje učinkov
- Katalogi, merski pripomočki
- Program za učence in strokovne delavce
- Smernice za politiko

Hand in Hand

Social and Emotional Skills for Tolerant and Non-discriminative Societies
(A Whole School Approach)

Odnosi z vrstniki: spodbujanje sodelovanja

● Zbiranje

1. Odrasli razloži otrokom smisel in 'pravila' igre – izhajajoč tudi iz njihovega doživljanja in izkušenj
2. Tekom dneva odrasli in otroci spremljajo oziroma opazujejo pojavljanje pozitivnih socialnih vedenj
3. Enkrat dnevno odrasli izpostavi in pohvali konkretna vedenja in otroke
4. Vsak pohvaljen otrok izbere frnikolo (nalepko, kamenček) in jo da v skupno posodo (na tablo)
5. Ko skupina dobi dogovorjeno število posameznih nagrad, dobijo skupinsko nagrado (si jo lahko vnaprej sami izberejo – npr. zabava v pižamah)

Pomembno

- Otroci so motivirani za spremembo vedenja
- Vsak posameznik prispeva
- Realni koraki
- Odrasli vodi in spremlja
- Otroci določijo skupinsko nagrado

3.10.2016
SUPER ŠPORTNA

6.10.2016
ZBRANA
MAT

7.10.2016
ZBRANA
MALICA IN
PROSTI
ČAS. ✓

14.10.2016
SUPER
MATEMATIKA

20.10.2016
POUKO
V NISI
V ZELJI

21.10.2016
SUPER
ANGLIŠČ
INO

18.11.2016
Super
SPREJEM

ODIČENA
PRIPRAVA
KOŽK.

7.10.2016
Super
Naravnost
in tehnika

7.10.2016
DOBRO
PROSTI
ČAS

11.10.2016
SUPER
KNJ

12.10.2016
SUPER
SLJ
MAT

MAT
19.10.2016

21.10.2016
SUPER
NTT

17.11.2016
KALENDAR
11 SUPER
KOSILO

PROSTI
ČAS
11.11.2016

30.11.2016
SKUPINE

11.10.2016
Super
ŠPO

11.10.2016
ZBRANA
SLOVENSČINA

SLO
18.10.2016

14.10.2016
SUPER
BUDNI

SLO
19.10.2016

SPA
ODUČNO
15.11.2016

17.11.2016
DEMOKRATIČNE
VOLITVE

28.11.2016
ELLIN
DAN!

SLO
7.11.2016

13.10.2016
Super
Ang

29.10.2016
GOOD
ANG

20.10.2016
LEP PROSTIČA

7.11.2016
KRAŠEN
JUTRANJI
POGOVOR

15.11.2016
ODLIČEN
OBISK V
KNJIŽNICO

17.11.2016
POUPORA
ADAMU

9.11.2016
ODLIČEN
POGOVOR PRI
SLJ

10.11.2016
OSREDOTOČENA
MATEMATIKA

10th November
2016
GOOD
ENGLISH
WITH TOYS!

DRU
7.11.2016

11.11.2016
USTVARJALNA
LIKOVNA

14.11.
SPROŠČUJOČA
PRVA URA

18.11.2016
SUPER ZAJTRK

8.11.2016
ZBRANA
SLJ

8.11.2016
USTVARJALNA
KNJ

11.11.2016
ODLIČNA
MATEMATIKA

11.11.2016
ODLIČEN
SKUPINSKI PROSTI
ČAS V TELOVADNICI

14.11.
DRU, KJER
SMO DOBRO
SODELOVALI

18.11.2016
SUPER
ZAJTRK

Vprašanja za razpravo

- Kdaj otroke učimo komunikacije, socialnih spretnosti, sodelovalnih interakcij?
- Kako jih učimo?
- Ali od vsakega otroka in strokovnega delavca pričakujemo enako raven teh spretnosti, kompetenc?
- Ali isti otrok in strokovni delavec vedno izkazuje enako raven teh spretnosti, kompetenc?

Moralni razvoj

- Zavest o tem, kaj je pravilno/napačno in vzpostavljanje nadzora
- Novorojenček je amoralno bitje
- Empatija: Hoffman
- Moralna, konvencionalna in osebna pravila

Teorije

- Psihoanalitska teorija moralnega razvoja
- Evolucijska teorija
- Kognitivne teorije
 - Kohlberg
 - Piaget

Kohlberg (pri 4 min)

- Predkonvencionalna stopnja
 - Stopnja heteronomne moralnosti
 - Prehod v avtonomno moralnost
- Konvencionalna stopnja
 - Stopnja avtonomne moralnosti
 - Stopnja zakona (reda)
- Postkonvencionalna stopnja
 - Stopnja socialnega sporazuma
 - Univerzalni etični principi

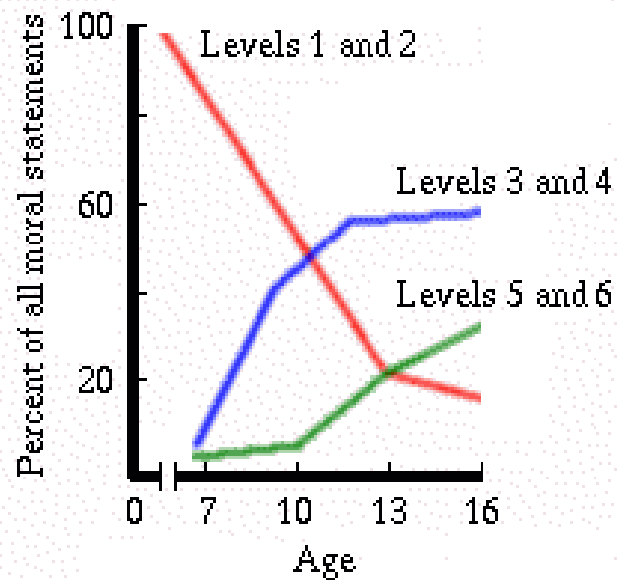

Figure 2 - Moral stage as a function of age

From Gleitman [2], p. 600

Piaget

- Predmoralna stopnja: okoli 5 let
- Stopnja moralnega realizma: 5 – 10 let
- Moralna vzajemnost: od 11 let

TEORIJA UMA

- Vidik socialne kognicije – vidik kognitivnega razvoja, ki močno vpliva na otrokovo razumevanje socialnega sveta
- Gre za razumevanje in pojmovanje sebe in drugih ljudi kot ljudi, ki imajo svoje želje, prepričanja, čustva, namere in lastne interpretacije sveta ---- omogoča vsakodnevno razumevanje ljudi oziroma socialnih situacij ter določajo socialno realnost posameznika ter njegovo obnašanje v njej

Definicija

- Sposobnost pripisovanja mentalnih stanj – prepričanj, namer, želja, pretvarjanja, znanja – sebi in drugim ter
- Sposobnosti razumevanja, da imajo drugi prepričanja, želje in namere, ki se razlikujejo od naših lastnih
 - uporabo teh atribucij pri razumevanju, napovedovanju in pojasnjevanju lastnih vedenj in vedenj drugih

Merjenje teorije uma

- Posamezne vedenjske naloge: naloge napačnih prepričanj
 - preizkus nepričakovanega premika
 - preizkus zavajajoče škatle
- Sklop/baterija vedenjskih nalog
- Ocena starša/skrbnika - Vprašalnik

Baterija vedenjskih nalog

- prepoznavanja čustev,
- opredelitve čustev na podlagi želje,
- naloga kako videnje vodi k védenju,
- razumevanje vidnega polja,
- opredelitve dejanja na podlagi zaznavanja,
- standardno nalogo napačnih prepričanj,
- nalogo čustev na podlagi prepričanja in stvarnosti ter nalogo čustev drugega reda,
- nalogo neskladja med sporočilom in željo in
- nalogo napačnih prepričanj drugega reda

TEORIJA UMA

VEDENJSKE NALOGE

Tiffany L. Hutchins, Patricia A. Prelock, Nika Knez in Maša Vidmar

© 2014, 2020

Pokaži na vesel obraz.
Pokaži na žalosten obraz.

Pokaži na jezen obraz.
Pokaži na prestrašen obraz.

1. Moj otrok razume, da če nekdo obleče jakno, to najbrž stori zato, ker ga/jo zebe.

Sploh
ne drži

Najbrž
ne drži

Niti drži
niti ne drži

Najbrž
drži

Povsem
drži

2. Če bi zunaj deževalo in bi jaz s sarkastičnim glasom rekel/rekla: »Joj, kakšen lep dan je danes,« bi moj otrok razumel, da v resnici ne mislim, da je lep dan.

Sploh
ne drži

Najbrž
ne drži

Niti drži
niti ne drži

Najbrž
drži

Povsem
drži

3. Moj otrok prepozna, ko nekdo potrebuje pomoč.

Sploh
ne drži

Najbrž
ne drži

Niti drži
niti ne drži

Najbrž
drži

Povsem
drži

1. _____
1. _____

2. _____
2. _____

3. _____
3. _____

Razvoj

- Poteka od obdobja dojenčka, zgodnjega in srednjega otroštva
- Najbolj intenzivno med 3. in 5. letom
- Tri razvojne ravni:
 - Zgodnja: do 3,5 let
 - Srednje: 3,5 do 6,5 let
 - Napredna: 6 do 8 let

ČUSTVENI RAZVOJ

- Funkcija čustev: prijetna in neprijetna
- Čustvena inteligentnost je v razumevanju procesa nastajanja čustev, v sposobnosti uravnavanja ter ustreznega izražanja čustev

RAZVOJ ČUSTEV

- Stanje umirjenosti in stanje vzburjenosti
- Temeljna (osnovna) čustva
- Čustva samozavednja

Prepoznavanje čustev

- 4 – 7 mesecev: veselje, presenečenje
- 7 mesecev: skladnost med izrazom in glasom
- 8 – 12 mesecev: socialno sklicevanje
- Poimenovanje čustev
 - Sreča
 - Žalost, jeza
 - Strah, presenečenje, gnus

Otroški strah

- Strah kot varovalo ali ovira
- Prirojen ali pridobljen

- Naraščanje števila strahov s starostjo
- Povezanost z razvojem
- Razvojni strahovi

Agresivno in prosocialno vedenje

- Prosocialno vedenje – odziv na stisko drugega
- Jeza ≠ agresivnost

RAZVOJ NAVEZANOSTI

- Pojem navezanosti
- Znaki navezanosti
- Stopnje razvoja navezanosti
 - Pred navezanostjo (do 6t)
 - Nespecifična navezanost (do 8m)
 - Specifična navezanost (do 1,5-2l)
 - Oblikovanje vzajemnega odnosa (upade separacijska anksioznost – razume razloge in je zmožen predvideti vrnitev)

RAZVOJ NAVEZANOSTI

- Preizkus 'Tuja situacija'
- Tipi navezanosti

Sarah Mangelsdorf Lab:
Ainsworth's Strange Situation

TABLE 11.1

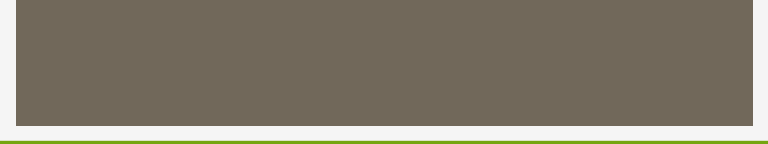
Episodes in Ainsworth's Strange Situation Procedure

Episode	Events	Aspect of Attachment Behavior Assessed
1	Experimenter introduces caregiver and infant to the unfamiliar room, shows parent where to sit and shows baby toys; then leaves.	None
2	Caregiver and child are alone; caregiver is told not to initiate interaction but to respond to baby as appropriate.	Exploration and use of parent as a secure base
3	Stranger enters and is seated quietly for 1 minute; then talks to caregiver for 1 minute; then tries to interact with the baby for 1 minute.	Reaction to the stranger
4	Mother leaves child alone with the stranger, who lets baby play but offers comfort if needed. Segment is shortened if the baby becomes too distressed.	Separation distress and reaction to stranger's comforting
5	Caregiver calls to baby from outside door, enters the room, and pauses by the door. Stranger leaves. Caregiver lets infant play or may comfort infant if distressed.	Reaction to reunion with parent
6	Parent leaves infant alone in the room. Segment is ended if infant is too distressed.	Separation distress
7	Stranger enters room, greets infant, and pauses. She sits or comforts infant if the infant is upset. Segment is ended if the infant is very upset.	Ability to be soothed by stranger
8	Caregiver calls from outside the door, enters and greets infant and pauses. Caregiver sits if infant is not upset but may provide comfort if infant is distressed. Caregiver allows infant to return to play if interested.	Reaction to reunion

Adapted from Ainsworth et al. (1978)

o Video (11)

izogibajoči se tip navezanosti	<p>Dejavnost teh dojenčkov je podobna v vsaki situaciji: ob prisotnosti osebe, na katero so izogibajoče se navezani, ko so sami ali ko so v interakciji z neznano osebo.</p>	<p>Ne kažejo znakov močnega vznemirjenja ob ločitvi od osebe, na katero so navezani. Ob snidenju ne kažejo posebnih znakov veselja, pogosto se upirajo stiku z njo.</p>
varni tip navezanosti	<p>Z osebo, na katero so navezani, iščejo telesni in očesni stik, z njo intenzivneje navezujejo komunikacijo in so v odnosu bolj samoiniciativni kot z neznano osebo. Ob prisotnosti te osebe veliko samostojno raziskujejo in se ukvarjajo s predmeti.</p>	<p>Ob ločitvi so prizadeti – jokajo, težijo za osebo, na katero so navezani, protestirajo, težko jih je potolažiti.</p> <p>Ob vrnitvi so veseli, se takoj potolažijo, težijo za osebo, na katero so navezani, izražajo močno željo po interakciji z njo in so ponovno dejavni.</p> <p>Ponovni razdružitvi se močno upirajo.</p>

upirajoči se oz. ambivalentni tip navezanosti	Ti dojenčki kažejo manj dejavnosti kot varno in izogibajoče se navezani v vseh situacijah.	Včasih jokajo ali drugače protestirajo, še preden se ločijo od osebe, na katero so navezani. Do neznane osebe so v tem času previdni in kažejo močno neugodje. V primerjavi z varno navezanimi otroki več jokajo, ko ostanejo sami z neznano osebo, ki jih nikakor ne more potolažiti. Ko pa se oseba, na katero so navezani, vrne, se do nje vedejo ambivalentno – izmenično iščejo stik z njo in se ji upirajo, težko jih je ponovno potolažiti.
dezorganizirani tip navezanosti	Izražajo največ ogroženosti, kar se izraža predvsem v njihovem nepredvidljivem in ekstremnem vedenju v vseh situacijah.	Ob ponovnem snidenju z osebo, na katero so navezani, se vedejo zmedeno in protislovno, nepričakovano, npr. začnejo jokati, ko že ustvarijo vtis, da so se potolažili, ali se npr. igrajo, potem pa v svoji dejavnosti nenadno otopijo.

TEMPERAMENT

- Individualen vzorec odzivanja – kakovost in intenzivnost čustvenega odzivanja ter značilni slog odzivanja na okolje
- Individualne razlike v odzivnosti in samouravnavanju na področju čustev, aktivnosti in pozornosti
- Biološki temelji
- 9-dimenzionalni model temperamenta
(od 3:30 min)

Temperament

Samouravnavanje
Odzivnost

ČUSTVO
VANJE

NIVO DEJAVNOSTI

POZORNOST

Temperament novorojenčka/dojenčka

- Raven dejavnost
- Ritmičnost
- Odkrenljivost
- Približevanje/umik
- Prilagodljivost
- Obseg pozornosti
- Moč odzivanja
- Prag odzivnosti
- Kakovost razpoloženja

Newyorška vzdolžna študija

(Thomas, Chess & Birch, 1956 ...)

- Spremljanje 133 dojenčkov do obdobja odraslosti
- Oblikovanje 3 skupin temperamenta:
 - Neproblematični –LAHKO VZGOJLJIV (40%): vesel temperament, redni biol.ritmi, pripravljenost sprejemanja novih izkušenj
 - Težavni (10%): razdražljiv temperament, neredni biološki ritmi, močni čustveni odzivi
 - Otroci, ki se „počasi ogrejejo“ - POČASEN (15%): blag temperament, oklevajo pri sprejemanju novih izkušenj
 - Veliko otrok pa ne sodi v nobeno od teh skupin (kar 35%)

- 3 tipi temperamenta
- Model ujemanja socialnega okolja s temperamentom
- Vzajemen odnos temperament – starševstvo (vzgojni slog)

- DISKUSIJA: Temperament in uvajanje v vrtec

Kako merimo temperament?

- Vprašalniki
 - Vprašalnik o dojenčkovem vedenju (ECBQ, Putnam et al., 2006) za starše vključuje npr. **strah, frustracije, pozitivna čustva, pomirljivost in trajanje usmerjene pozornosti...**
 - Vprašalnik o otrokovem vedenju (CBQ, Rothbart et al., 2001)
 - **Vedenjske naloge**

Kako stabilen je temperament?

- Je precej stabilen, saj je pretežno prirojen in deden.
- Tudi temperament se lahko spreminja pod vplivom razvoja in izkušenj

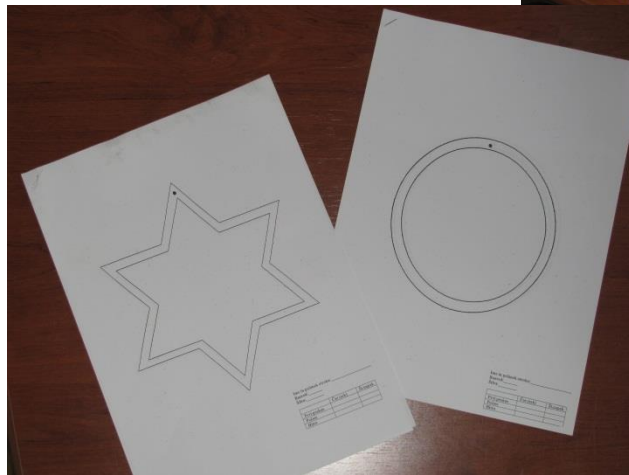
DISKUSIJA

- *Veliko staršev si želi, da njihovi otroci ne bi bili plašni. Kako naj bi po vašem mnenju starši ravnali s plašnim otrokom? Menite, da je bolje otrokov temperament sprejeti takšen, kot je, ali bi se morali potruditi in ga spremeniti?*

Samouravnavanje

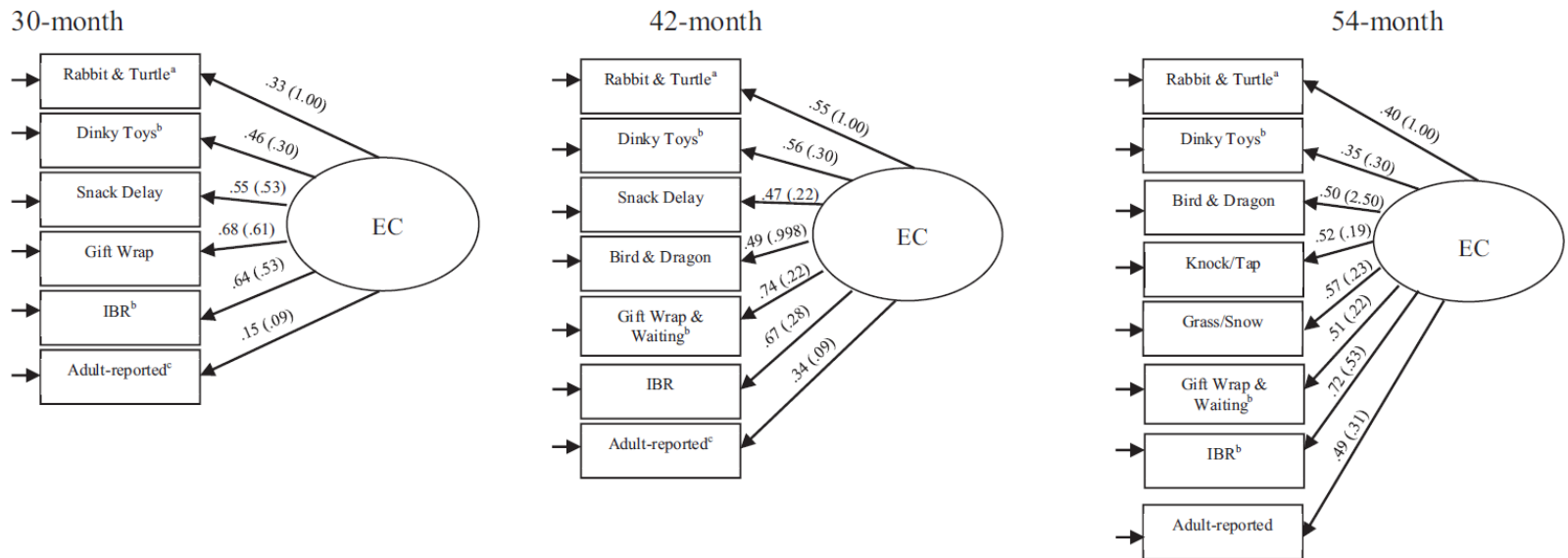
- Odzivnost
- Samouravnavanje
 - Vzdrževanje pozornosti
 - Premeščanje pozornosti
 - Aktivacija vedenja
 - Inhibicija vedenja
 - Druge izvršilne funkcije, ki so vezane na integracijo informacij, načrtovanje ter uravnavanje čustvovanja in vedenja
- Reaktivni in prizadevni nadzor

Mere samouravnavanja

Še nekaj mer

- Eisenberg in sod., 2013

- Marshmallow test

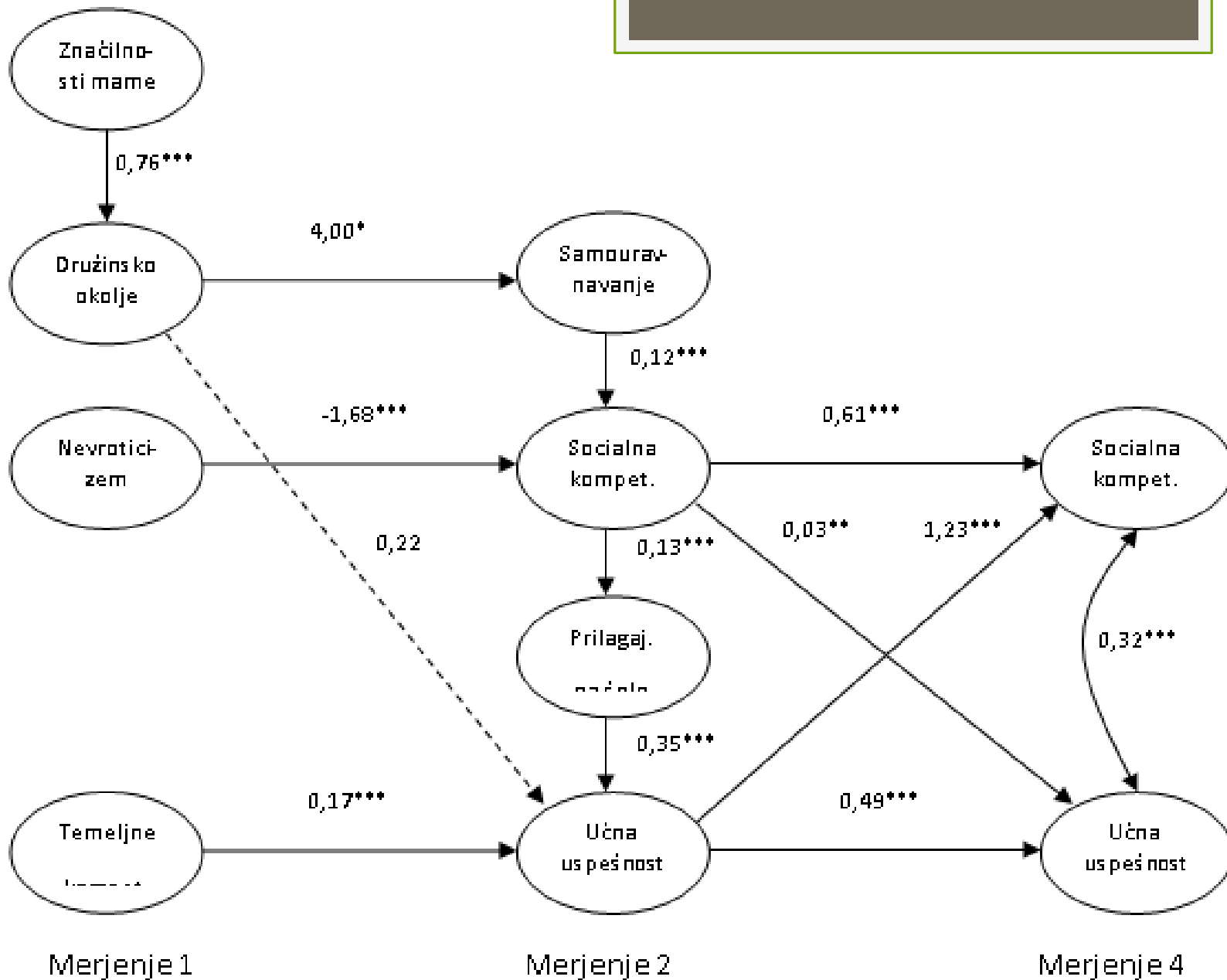
• <https://youtu.be/XcmrCLL7Rtw>

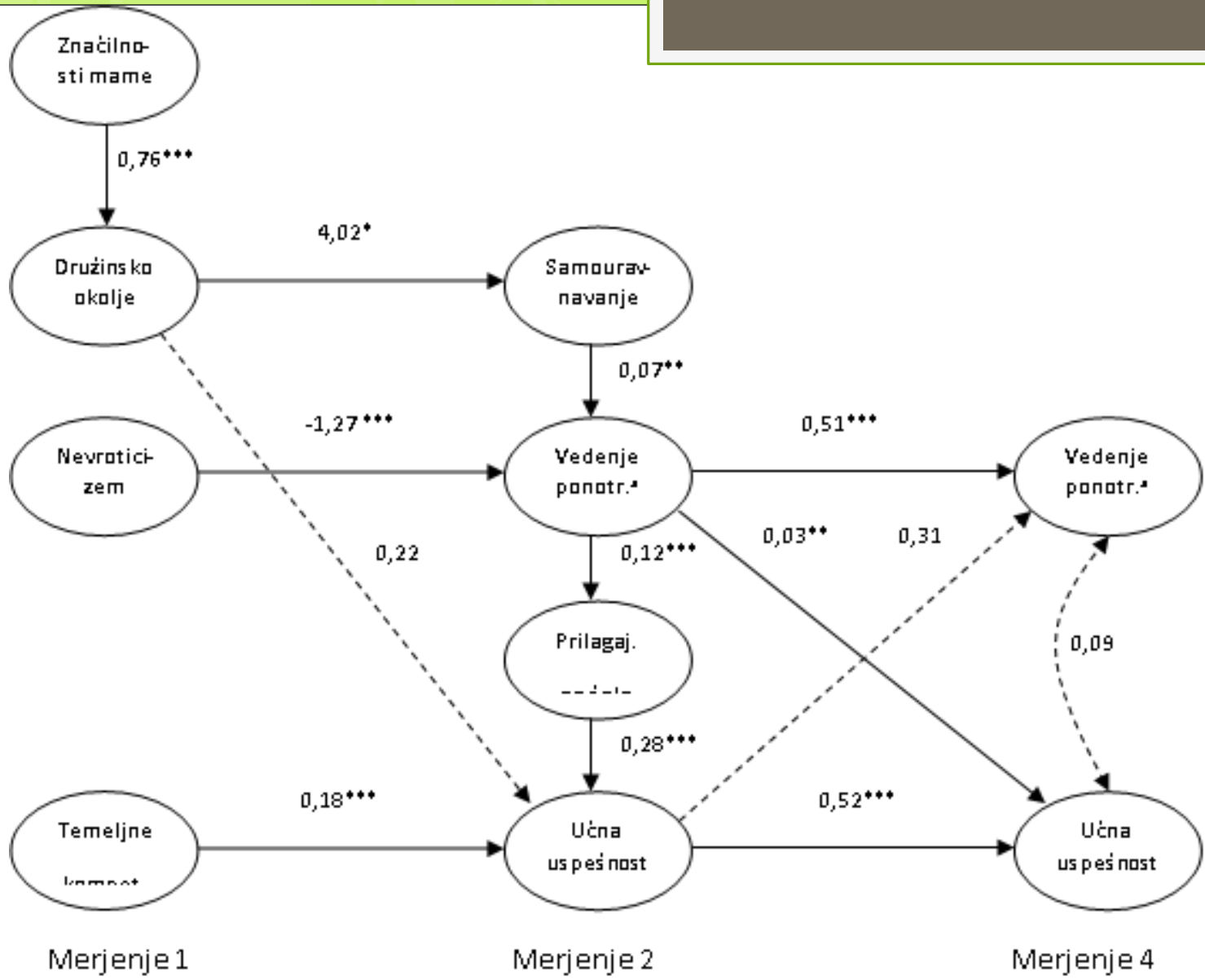
Samouravnavanje in mere prilagajanja

- Se povezuje s pozitivnimi izidi na različnih področjih razvoja
- Lajša proces učenja, med drugim tudi proces učenja o socialnem svetu
- Bolj verjetno izzovejo pozitivne odzive pri drugih
- Lajša uravnavanje čustvenega vzburjenja, ustrezno procesiranje informacij v zvezi s čustvi, učinkovito načrtovanje in ustrezno odzivanje
- Lajša vedenje v skladu s zahtevami socialne situacije

Dejavniki M2	Socialna kompetentnost M2															
	VES		ZAUP		STRP		VKLJ		MIR		PROS		SOD		SAM	
Samouravnavanje																
Počasna hoja	0,21	**	0,25	**	0,16	**	0,20	**	0,14	*	0,15	**	0,10		0,26	**
Risanje kroga	0,15	**	0,19	**	0,15	**	0,15	**	0,13	*	0,12	*	0,12	*	0,23	**
Risanje zvezde	0,16	**	0,20	**	0,14	*	0,15	**	0,13	*	0,12	*	0,09		0,20	**
Sestavljanke	0,01		0,00		0,09		-0,03		0,09		0,08		0,15	**	-0,03	
Razvrščanje kart	0,18	**	0,24	**	0,21	**	0,18	**	0,16	**	0,18	**	0,18	**	0,26	**
Nebes. inteligentnost ^a	0,12	*	0,20	**	0,17	**	0,16	**	0,18	**	0,16	**	0,12	*	0,26	**
Stališča do šole ^a	0,10		0,12	*	0,13	*	0,12	*	0,09		0,11		0,01		0,08	
Prilagajanje na šolo ^a	0,58	**	0,58	**	0,49	**	0,55	**	0,47	**	0,51	**	0,43	**	0,54	**
Sodelovanje staršev ^a	0,43	**	0,40	**	0,46	**	0,42	**	0,45	**	0,49	**	0,44	**	0,40	**
	Socialna kompetentnost M4															
Samouravnavanje																
Počasna hoja	0,13	*	0,16	**	0,16	**	0,15	**	0,12	*	0,10		0,13	*	0,19	**
Risanje kroga	0,12	*	0,12	*	0,14	*	0,15	**	0,14	*	0,10		0,10		0,20	**
Risanje zvezde	0,16	**	0,22	**	0,16	**	0,17	**	0,13	*	0,10		0,14	*	0,26	**
Sestavljanke	0,00		0,05		0,12	*	0,03		0,15	**	0,10		0,11		0,04	
Razvrščanje kart	0,23	**	0,27	**	0,32	**	0,24	**	0,25	**	0,26	**	0,22	**	0,33	**
Nebes. inteligentnost ^a	0,19	**	0,24	**	0,19	**	0,29	**	0,17	**	0,15	**	0,14	*	0,29	**
Stališča do šole ^a	0,13	*	0,10		0,07		0,21	**	0,13	*	0,16	**	0,08		0,12	*
Prilagajanje na šolo ^a	0,36	**	0,41	**	0,39	**	0,40	**	0,38	**	0,40	**	0,32	**	0,45	**
Sodelovanje staršev ^a	0,27	**	0,33	**	0,40	**	0,33	**	0,35	**	0,41	**	0,31	**	0,36	**

Dejavniki M2	Vedenje ponotranjenja ^a											
	M2						M4					
Samouravnavanje	POT	ANK	OSA	ODV	POT	ANK	OSA	ODV	POT	ANK	OSA	ODV
Počasna hoja	0,15 **	0,22 **	0,16 **	0,23 **	0,12 *	0,14 *	0,13 *	0,17 **				
Risanje kroga	0,10	0,14 *	0,06	0,22 **	0,02	0,07	0,05	0,09				
Risanje zvezde	0,09	0,13 *	0,08	0,16 **	0,01	0,07	0,07	0,12 *				
Sestavljanje	0,00	-0,12 *	-0,09	0,02	-0,06	-0,04	-0,09	-0,01				
Razvrščanje kart	0,10	0,11 *	0,11 *	0,31 **	0,17 **	0,08	0,12 *	0,23 **				
Nebes. inteligentnost ^b	0,05	0,15 **	0,09	0,33 **	0,12 *	0,08	0,18 **	0,28 **				
Stališča do šole ^b	0,05	0,06	0,14 *	0,01	0,00	0,09	0,15 **	0,11				
Prilagajanje na šolo ^b	0,39 **	0,38 **	0,49 **	0,32 **	0,20 **	0,23 **	0,21 **	0,29 **				
Sodelovanje staršev ^b	0,28 **	0,22 **	0,30 **	0,23 **	0,18 **	0,06	0,21 **	0,23 **				

Merjenje 1

Merjenje 2

Merjenje 4

Dejavniki M2	Vedenje pozunanjenja ^a							
	M2				M4			
	JEZA	AGR	EGO	NASP	JEZA	AGR	EGO	NASP
Samouravnavanje								
Počasna hoja	0,01	0,04	-0,09	0,06	0,08	0,04	-0,02	0,02
Risanje kroga	-0,02	0,09	-0,02	0,10	0,10	0,06	0,02	0,00
Risanje zvezde	-0,06	0,05	-0,04	0,06	0,11 *	0,05	0,00	0,02
Sestavljanke	0,18 **	0,25 **	0,25 **	0,17 **	0,05	0,17 **	0,19 **	0,18 **
Razvrščanje kart	0,03	0,14 *	-0,01	0,08	0,12 *	0,07	0,03	0,11 *
Nebes. inteligentnost ^b	0,00	0,10	-0,04	0,06	0,08	0,07	-0,02	0,07
Stališča do šole ^b	0,02	-0,04	-0,03	0,09	0,01	0,05	0,02	0,03
Prilagajanje na šolo ^b	0,21 **	0,18 **	0,08	0,32 **	0,19 **	0,24 **	0,11 *	0,20 **
Sodelovanje staršev ^b	0,27 **	0,32 **	0,18 **	0,34 **	0,20 **	0,32 **	0,13 *	0,25 **

Odnos temperament - osebnost

temperament

osebnost

V ospredju so
čustva in nivo
aktivacije

Ožji nabor
značilnosti

Primarno
genetsko
pogojen

Pomembno vlogo igra
spoznavni razvoj ter
vrednote in prepričanja

Širši nabor
značilnosti

Razvija se pod vplivom učenja in
izkušenj

Osebnost

- Nadreden pojem temperamentu
- Celovita organizacija telesnih, intelektualnih, socialnih in čustvenih značilnosti posameznika
- Petfaktorski model – PFM: ekstravertnost, sprejemljivost, nevroticizem/čustvena stabilnost, vestnost, odprtost
 - Odrasli, mladostniki
 - Malčki in otroci?

- Vprašalnik o medosebnih razlikah pri otrocih in mladostnikih (VMR-OM)
- 2,6 do 19. leta starosti
- 15 osebnostnih potez
- 4 nadredne kategorije

○ Starši

○ Vzgojiteljice

○ Diferenciacija vestnost in intelekt/odprtost

SPOZNAVNI RAZVOJ

Jean Piaget
(1896-1980)

- Na podlagi opazovanja otrok pri reševanju miselnih problemov razvije teorijo o razvoju mišljenja.
- Predpostavi stopenjsko razlago razvoja mišljenja

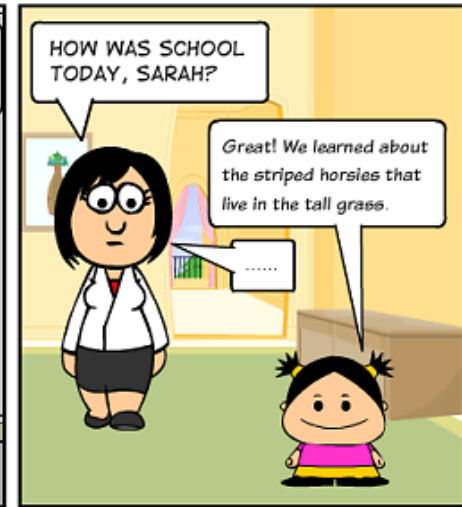
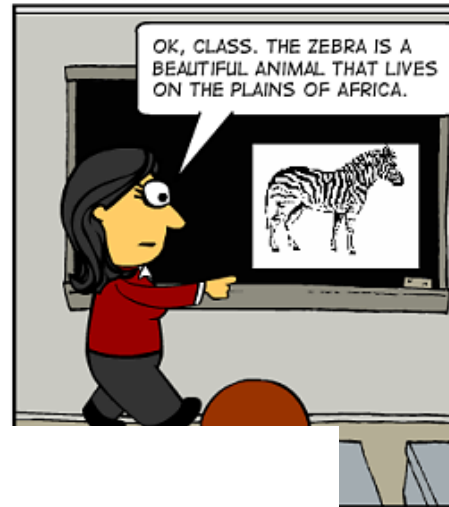
Piaget

- **Konstruktivist** – otroci sami konstruirajo svoje znanje (kot odziv na izkušnje)
- Otroke vidi kot...
 - Dejavne
 - Sami usvajajo nova znanja
 - Notranje motivirane za učenje
- Trije procesi so udeleženi v spoznavnem razvoju: asimilacija, akomodacija, ekvilibracija

Asimilacija

ASSIMILATION - BY ALYONS

WWW.TOONDOO.COM

ASSIMILATION

Saw this four-legged animal for the first time.

Calls her four-legged pet "doggy."

Child will call this a "doggy."

Illustration:

- when a child first sees a Dalmatian dog, the child will interpret this information based on his or her existing mental frameworks and will label it "doggy"

Ms. Dizon

Akomodacija

ACCOMMODATION

Saw this four-legged animal for the first time

Child calls her four-legged pet "doggy"

The child called the new animal a "doggy" and the mommy told her it is a cow

Illustration:

- When the child saw a cow for the first time, she will assimilate it to her schema of "doggy" as four-legged animal.
- When the mother told her that it is a cow, she will accommodate this new information and will refer to that animal as "cow" not a "doggy."
- The child will learn that not all four-legged animal is called "doggy."

Ms. Dizon

**Integrating reality
into one's own view**

**Changing one's view
to better match reality**

Assimilation

Accommodation

Equilibration

Spoznavni razvoj Piaget

- Zaznavno-gibalna stopnja (0-2 leti)
- Predoperativna stopnja (2-6,7 let)
- Stopnja konkretno logičnih operacij (6,7-11 let)
- Stopnja formalno logičnih operacij (od 11 let)

SENZOMOTORIČNA STOPNJA

STOPNJA	OPIS	PRIMER
1 REFLEKSI IN NAVADE (0 – 6t)	Prirojeni odzivi na dražljaje. Postopno pripeljejo do posploševanja –	Otrok sesa, kadar ga podražimo okoli ust (sesalni refleks). Postopoma se nauči sesati tudi samo zato, da občuti zadovoljstvo, se pomiri (navada).
2 PRIMARNE KROŽNE REAKCIJE (6t – 3m)	V mentalne strukture vključi lahko le sebe.	Se prijema za noge.
3 SEKUNDARNE KROŽNE REAKCIJE (3 – 9m)	V mentalne strukture vključi lahko tudi okolje (predmete). Dejanj ne ponavlja več zaradi njih samih, temveč zato, ker ga zanimajo posledice.	Stresa ropotuljico zato, da bi slišal njen zvok.
4. USKLAJEVANJE KROŽNIH REAKCIJ (9-12m)	krožne reakcije se med seboj usklajujejo kot sredstvo-cilj (ni inventivnosti!)	Otrok se bo premaknil, da bi odstranil oviro (npr. roko odraslega), ki stoji med njim in zanimivim predmetom.
5 TERCIARNE KROŽNE REAKCIJE (12-18m)	Otrok uporabi znana sredstva v novih situacijah, odkriva nova sredstva na podlagi že znanih shem. Ne zadovoljijo se več s tem, da bi s ponavljanjem dejanj podaljšali stanje zadovoljstva, ampak skušajo vplivati na dogodke same, da bi jih bolje razumeli.	Otrok stopi na igračko, ki zacvili. Zanima ga, ali bo zacvilila tudi, če jo stisne z roko.
6 REPREZENTACIJE (18-24m)	Večji del 2.leta Na notranjem miselnem nivoju si izmisli vedenjsko reakcijo, ki mu do prej ni bila znana. Sposoben je načrtovati svoja dejanja glede na svoje predstave o realnosti. Čedalje pogosteje uporablja govor.	...

PREDOPERATIVNA STOPNJA

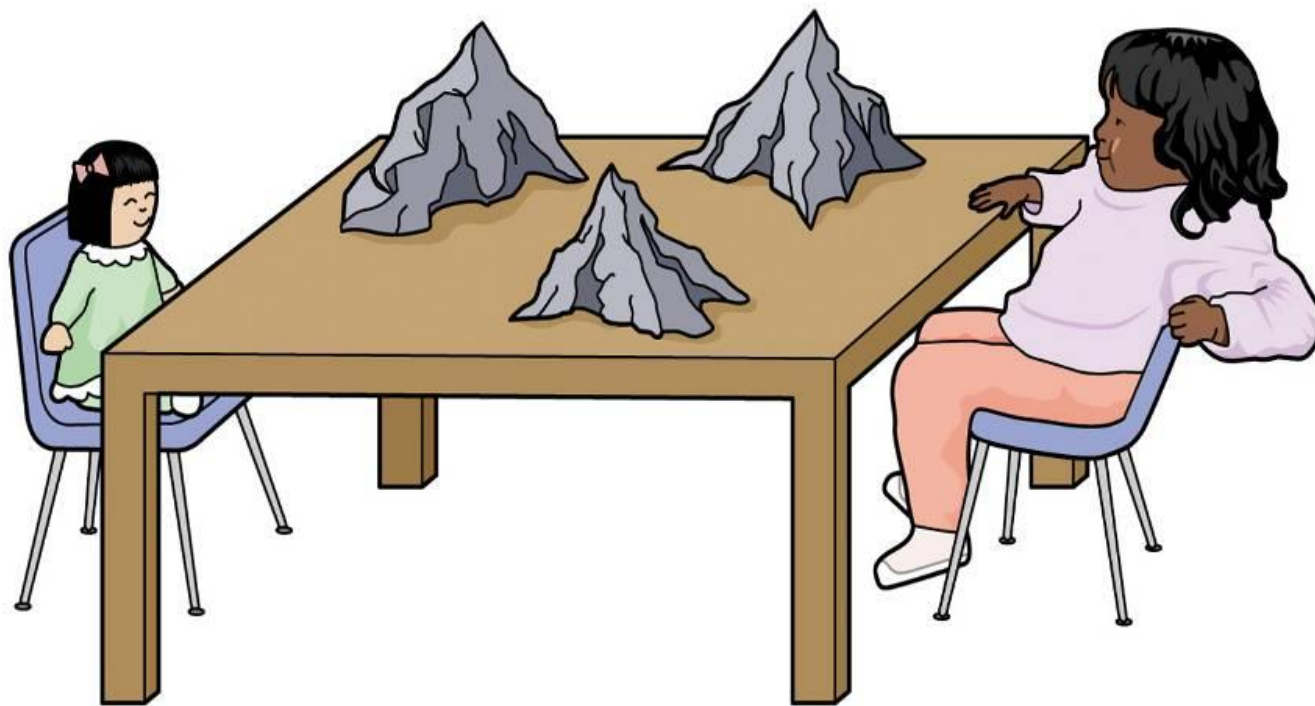
- V tem obdobju se pojavijo **simbolne funkcije** – sposobnost uporabljanja simbolov ali miselnih predstav.
- Otroci zdaj lahko razmišljajo o stvareh, ki trenutno niso fizično prisotne.
- Kaže se v igri (npr. metla zamenja konja), risbi (različno veliki krogi so otrokova družina) in govoru.
- S temi simbolnimi funkcijami se poveča tudi otrokova zmožnost, da dejanja *ponotranji* – v mislih si je zmožen predstavljati pretekle izkušnje.

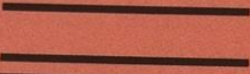

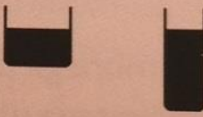

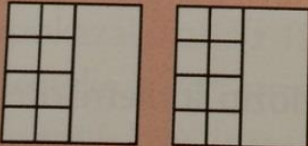
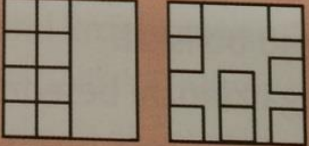

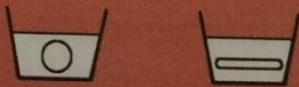
Značilnosti predoperativne stopnje

1. Egocentrizem
2. Animizem
3. Artificializem
4. Finalizem
5. Centrizem
6. Realizem

8. Ireverzibilnost mišljenja (miselna nepovratnost)
9. Miselno ohranjanje (konzervacija) količin:
<https://www.youtube.com/watch?v=gnArvcWaH6I>
10. Klasifikacija (razvrščanje v skupine)
11. Seriacija (razvrščanje po vrstnem redu)

Piaget: tri gore

Naloga ohranjanja	Prvi korak: otroku pokažemo, da sta količini enaki	Drugi korak: izvedemo pretvorbo (spremembo)
število		
dolžina		
tekočina		
diskontinuirana količina		
površina		
prostornina		

STOPNJA KONKRETNO LOGIČNIH OPERACIJ

- Miselne operacije
- Reverzibilnost miselnih operacij
- Decentrirano mišljenje
- Otroci bolje razumejo prostorske pojme, vzročnost, konzervacijo (ohranjanje) količin, multiplo klasifikacijo in seriacijo

STOPNJA FORMALNO LOGIČNIH OPERACIJ

- Glavna značilnost formalnologičnega mišljenja je **abstraktno mišljenje**
- Spremembe v mišljenju so **kakovostne in količinske**

- Vrstni red stopenj razvoja mišljenja je **univerzalen**, razlikujejo pa se v starostih, pri katerih posamezniki dosežejo določeno stopnjo (ali pa je nikoli ne dosežejo).
- **Stopnje so med seboj tudi povezane.** Ne pojavljajo se kar naenkrat, ampak se nekoliko prekrivajo.
- Vpliv staršev na otrokov razvoj mišljenja ni v poučevanju otroka, kako stvari delujejo; do tega naj bi otrok prišel sam s preizkušanjem. Vloga staršev je predvsem v zagotavljanju spodbudnega, raznolikega okolja, ki otroku omogoči bogate izkušnje. Slednje pa so poglavitne za miselni razvoj.

Kritike Piagetove teorije

- Novejše, bolj življenjsko zasnovane raziskave, poročajo o hitrejšem miselnem razvoju otrok.
- Številni ljudje v mladostništvu ali odraslosti niso sposobni abstraktnega mišljenja.
- Nekateri dodajajo postformalno stopnjo razvoja mišljenja
 - od 40leta dalje do starosti
 - prepletanje logičnega mišljenja z intuicijo in izkušnjami
 - relativistično mišljenje (ni ene prave resnice, resnic je več)
 - pragmatično mišljenje (vključuje omejitve vsakdanjega življenja v reševanje problemov)

Vaja 1

Caitlin, who was not quite 3, was playing in a wading pool. Caitlin asked repeatedly for the pool to be filled up. Her mother patiently explained why only a small amount of water could be used. Caitlin became increasingly frustrated. Finally, she told her mother that she would get more water herself. She got her pail and happily dipped it into the pool, filled it, then poured the water back into the pool. She told her mother, "I'm making more water. I'm making big water."

- A) Finalizem
- B) Pomanjkanje konzervacije
- C) Egocentrizem

Vaja 2

James, age 4, complained that his mother had given him buttered toast when he wanted plain toast instead. His mother, who was busily preparing breakfast for the family, simply flipped the toast over so that James saw the unbuttered side. He immediately stopped complaining, looked up at his mother, and said, "That's more like it. Thank you."

- A) Finalizem
- B) Pomanjkanje konzervacije
- C) Egocentrizem

Vaja 3

Andrew, age 2, was scheduled to go to the hospital for some tests. As the family prepared to leave, Andrew's 5-year-old brother, Matthew, repeated, "I don't like this, I don't want this to happen!" His parents tried to explain that the tests would help the doctors make Andrew better. Matthew continued to cry. Finally, his father insisted that he stop crying so that he didn't upset his brother and said, "Andrew is the one who is having the tests and he isn't as upset as you are!" Matthew immediately stopped crying and asked, "I don't have to have this? *Andrew has to have this?*" Upon hearing this, Andrew started to cry. Matthew calmly turned toward his brother, gently patted his arm, and said in a kind voice: "It's OK, Andrew, *I don't have to have this! You can feel better, Andrew.*"

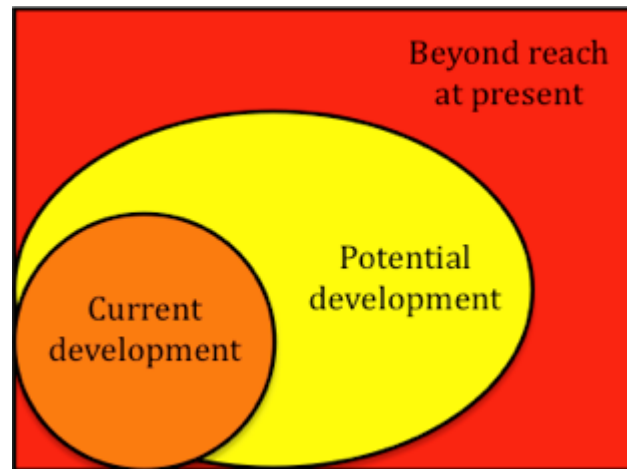
- A) Finalizem
- B) Pomanjkanje konzervacije
- C) Egocentrizem

Spoznavni razvoj Vygotski

Lev Vygotski (1896-1934)

- Zunanji monolog ---- ponotranjeni govor
- Območje bližnjega razvoja (OBR)

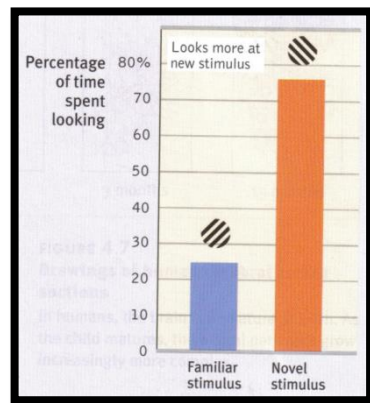

- **Območje bližnjega razvoja** je opredeljeno kot razlika med tem, katere probleme je otrok zmožen samostojno rešiti in katere probleme lahko reši s pomočjo odraslega ali s sodelovanjem z vrstniki, ki so na nekoliko višji stopnji razvoja
- **poučevanje je smiselno le, če je pred razvojem**, torej nekoliko prehiteno stopnjo razvoja mišljenja pri otroku

	Vygotsky's sociocultural view	Piaget's cognitive developmental view
Learning is...	social	solitary (children as a "lone scientist")
Development is driven by...	input from others and MKO's	conflict between stages
Context	Development is different depending on social and cultural context	Development is universal and stages are same regardless of context
Knowledge	Children work with others to build knowledge	Children acquire knowledge through their own explorations
Stages?	No	Yes
Link (learning/development)	Learning precedes development	Development precedes learning
Role of language Speech	Language drives thought Social speech becomes inner speech (social processes → psychological processes)	Thought drives language Egocentric speech becomes social speech

Novejša pojmovanja zgodnjega spoznavnega razvoja

- Metoda habituacije/dishabituacije

- Razvoj stalnosti predmeta
 - Od 2,5 m dalje
- Trdnost predmetov
 - Od 3. in 4.m

GOVORNI RAZVOJ

- **Pogoji za razvoj govora**
 - Zdrav živčni sistem
 - Razvite psihične funkcije
 - Razvita čutila
 - Zdravi govorni organi
 - Dober zgled govora v okolju
- Hiter razvoj: do 5. leta otroci obvladajo temeljno strukturo maternega jezika

Raba jezika/govora vključuje:

**Govorno
razumevanje**

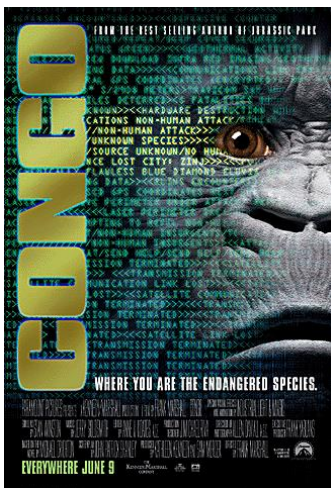

Govorno izražanje

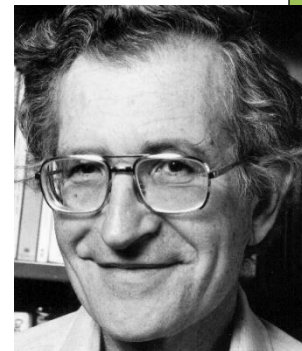
Učenje jezika

- Vključuje učenje:
 - Glasov in kombinacije glasov, ki so gradniki besed
 - Besed
 - Kombiniranja besed za tvorbo stavkov (pravila)

Človek in jezik

- „Ljudje lahko letijo 9 metrov – saj to počnejo na Olimpijskih igrah. Ali je to letenje? Vprašanje je povsem nesmiselno.“
- Ostale primare se lahko nauči uporabe znakov in simbolov, ampak ni dokazov, da usvajajo sintakso

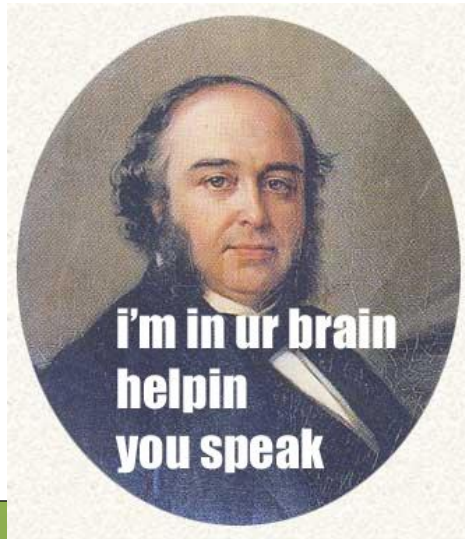

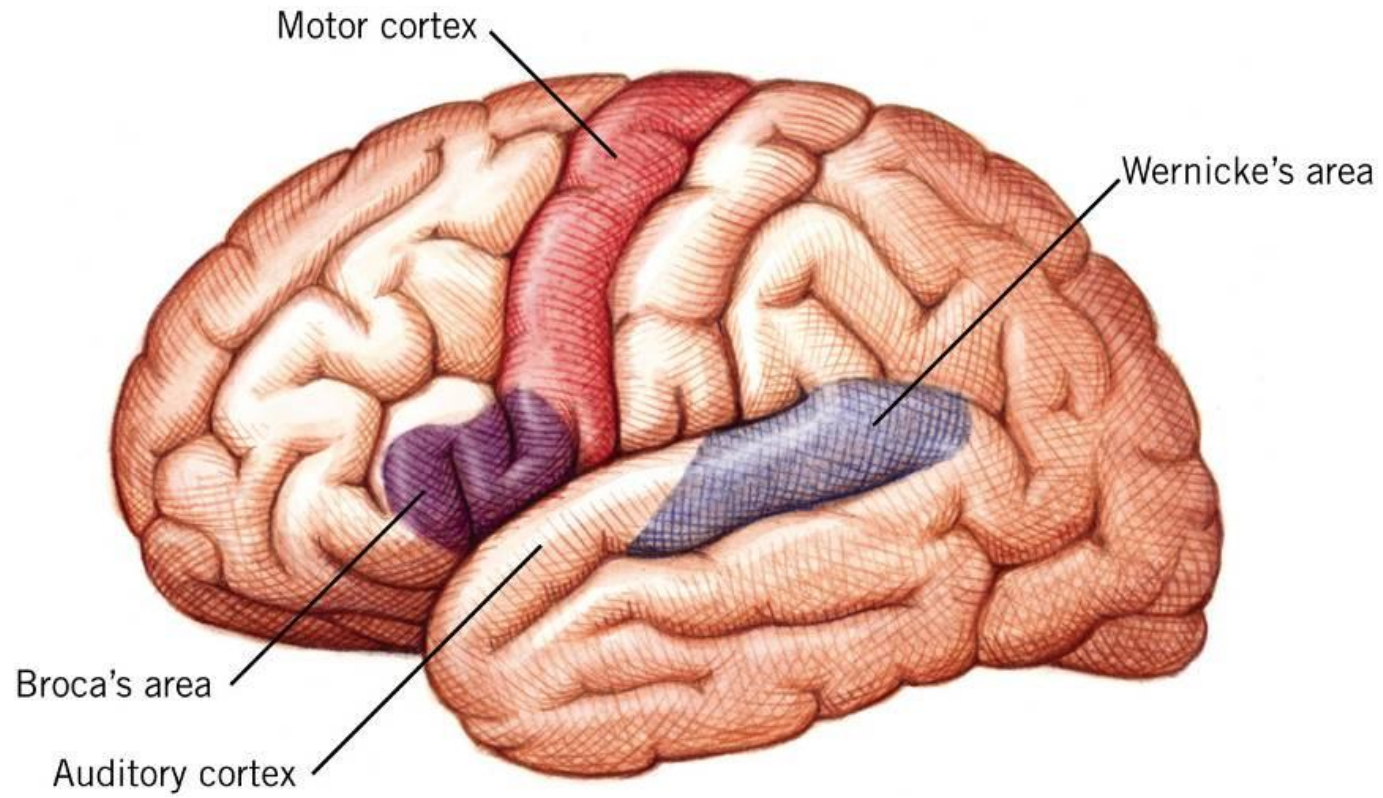
Človek in govor/jezik

- **Vedenje specifično za človeško vrsto:** le človek razvije komunikacijski sistem, ki je tako kompleksen, strukturiran in generativen
- **Univerzalno za človeško vrsto:** je značilnost za (skoraj) vse pripadnike človeške vrste

Govor in možgani

- Primarno leva hemisfera (pri večini ljudi)
- Poškodbe v **Broca področju** → težave s produkcijo govora
- Poškodbe v **Wernicke področju** → težave s pomenom

Brocca ali Wernicke?

Q: What have you been doing in the hospital?

A: *“Yes, sure. Me go, er, uh, P.T. non o’ cot, speech ... two times... read... wr...ripe, er, rike, er, write...practice... get-ting better”*

Meaning:

- ♦ ***“I go to P.T. at one o’ clock to practice speaking, reading, and writing and I’ m getting better.”***

Brocca ali Wernicke?

“You know, once in a while I get caught up, I mention the tarripoli, a month ago, quite a little, I’ve done a lot well.”

Kritična obdobja za učenje

- Otroci morajo biti izpostavljeni jeziku/govoru
- Po 5. letu je usvajanje jezika težje in manj uspešno
 - 'Divji' otroci imajo težave z usvajanjem jezika/govora (5.07-15.00)
 - Poškodbe možganov pri različnih starostih
 - Jezikovne zmožnosti pri dvojezičnih odraslih, ki so drugi jezik usvojili pri različnih starostih

STOPNJE RAZVOJA GOVORA

(1) Predjezikovni govor ali predgovorna stopnja

- Jok, primarni krik
- Gruljenje
- Vokalizacija
- Glasovno širjenje in krčenje
- Bebljanje in čebljanje

Zaznavanje govora

- Dojenčki vedo veliko o jeziku, še predno se razvije govorna produkcija
- Proces razlikovanja med glasovi že v prednatalnem obdobju
- Že novorojenčki ločijo melodiko maternega jezika od ostalih

Zaznavanje glasov

- Novorojenčki razlikujejo med glasovi kateregakoli jezika – bolje razlikujejo kot odrasli
- 7 mesecev
 - Ohranijo občutljivost za glasove, ki so jim izpostavljeni
 - Izgubijo zmožnost ločevanja med glasovi, ki jim niso izpostavljeni
- Konec 1. leta: zaznava govora podobna zaznavi njihovih staršev

Zaznavanje govora/glasov

Infant Speech Perception

Zaznavanje glasov

- Ra ra ra

Izražanje: do 6 mesecev

- Gruljenje: posnemanje, igra, naključni gibi govornih organov
- Vokalizacija: podaljšani samoglasniki
- Dojenčki...
 - Se vedno bolj zavedajo, da glasovi, ki jih proizvajajo, povzročijo reakcije drugih
 - Se začenjajo vzajemne izmenjave glasov s starši

Izražanje: po 6. mesecu

- 6. -10. mesec bebljanje: povezovanje glasov in ponavljanje zlogov (brez pomena)
- Bebljanje s časom postaja vse bolj podobno maternemu jeziku po glasovih, ritmu in intonaciji

Infant Gestures

Interakcije

- Zmožni interakcije v komunikaciji še pred razvojem govora
 - Izmenjavanje: ‚dialog‘
 - Skupna deljena pozornost
 - Kazanje

Vaja

- <https://www.youtube.com/watch?v=exM4Dr3PuGA>
- <https://www.youtube.com/watch?v=3UCk4XCrvoc>

Prepoznavanje besed

- Dojenčki...
 - 1) Prepoznajo besede
 - 2) Razumejo besede
 - 3) Izgovarjajo besede, ki so se jih naučili
- 5 mesecev: prepoznajo svoje ime iz pogovora, ki poteka
- 7 do 8 mesecev: prepoznajo nove besede

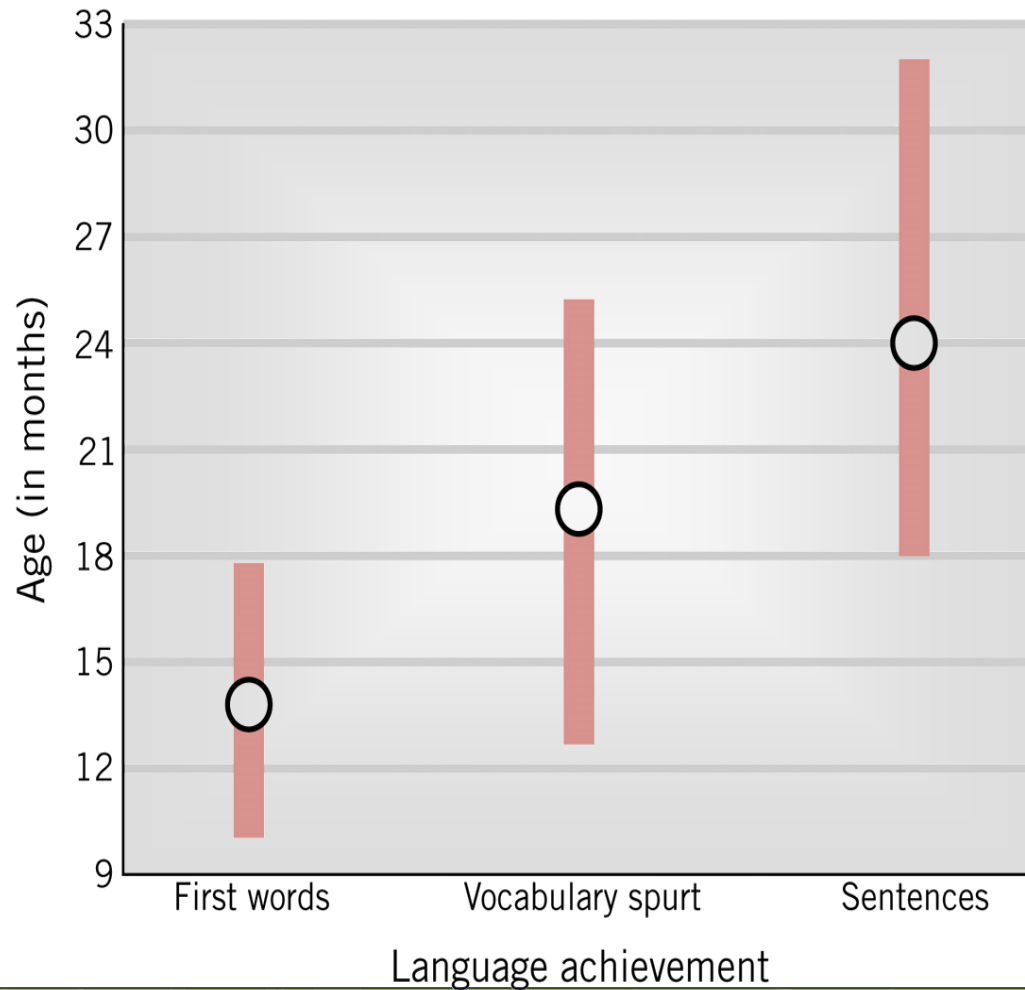
Razumevanje in produkcija besed

- Do 6. meseca že povezuje visoko poznane besede z referenti
- Prva beseda: 10 – 14 mesecev (iz vsakdanjega življenja predmet, oseba)
- 18 – 24 mesecev: eksplozija poimenovanj

Pomen besede za otroka in odraslega

- Istovetnost
- Delno prekrivanje
- Neprekrivanje
- Zožen pomen
- Preširok pomen
- Besede niso v besednjaku odraslega
- Besede niso v besednjaku otroka

Govorni dosežki

Besedni zaklad

- Nanj vpliva govor, ki mu je otrok izpostavljen:
 - Poudarek novim besedam
 - Nove besede na koncu stavka
 - Poimenovanje predmetov, na katere je otrok že pozoren
 - Igre poimenovanja
 - Ponavljanje besed

Učenje besed

Word Learning:
Mutual Exclusivity

Učenje besed

Word Learning:
Gaze Direction

Učenje besed

Word Learning:
Emotional Reaction

Tvorba stavkokv

- Ob koncu 2.leta
- Telegrafski govor: ključne besede
- Vrstni red besed v zgodnjih stavkih kaže na razumevanje sintakse
- Med 4. in 5. letom: večstavčne povedi

Učenje slovnice

- 3-letniki: dvojina, množina, preteklik
- Med 5. in 7. letom: govor podoben govoru odraslih
- Pretirana regulacija (,bom bil‘)

Srednje in pozno otroštvo

- Besednjak se širi (abstraktni pojmi, čustva, miselni procesi)
- Metafore
- Več sestavljenih stavkov
- Humor
- Sleng

Wug preizkus

Historical Footage
from Jean Berko-Gleason's
Wug Test

Teorije govornega razvoja

Nativisti

Interakcionisti

Konekcionisti

SOCIALNI GOVOR

- Socialni govor: od 2.leta dalje
- Prilagajati poslušalcu
- 4-letnik: govor v različnih govornih položajih

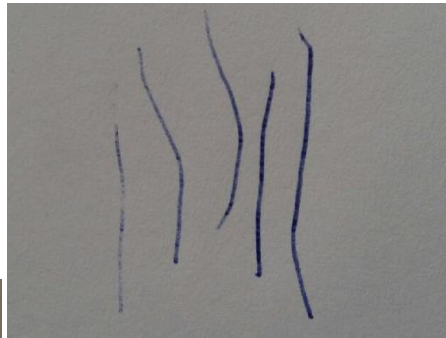
DVOJEZIČNOST

- Prednosti / tveganja dvojezičnosti

ZGODNJE OPISMENJEVANJE

- Porajajoča se pismenost

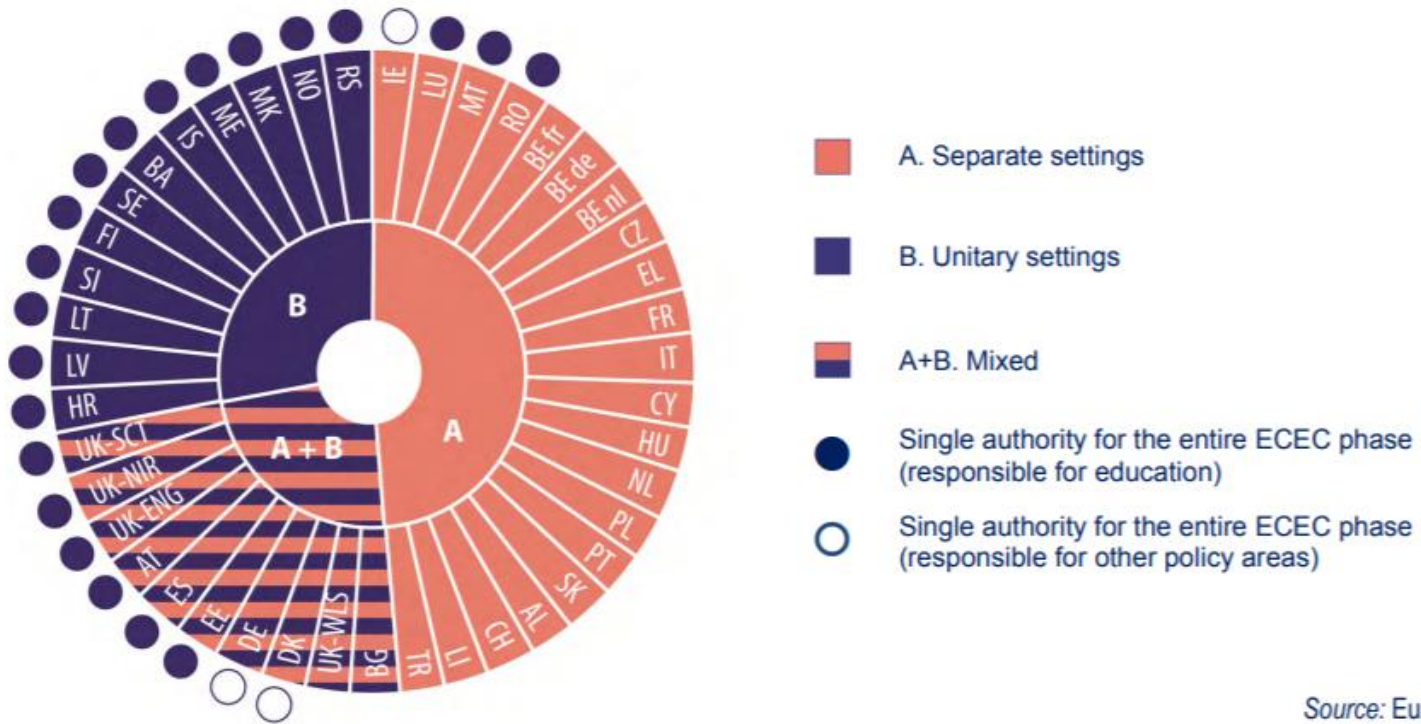
OTROCI V VRTCU IN ŠOLI

- Sistem predšolske vzgoje v Sloveniji
 - Vrtci ('centre-based')
 - Varuhi predšolski otrok na domu ('home-based')
 - Takoj po zaključku starševskega dopusta
 - Regulirano: kurikulum, izobrazba vzgojiteljic in pomočnic, razmerje otrok:odrasli
 - Enovit sistem (upravljanje, financiranje, zakonodaja)

Figure 2: Dimensions of ECEC policy integration

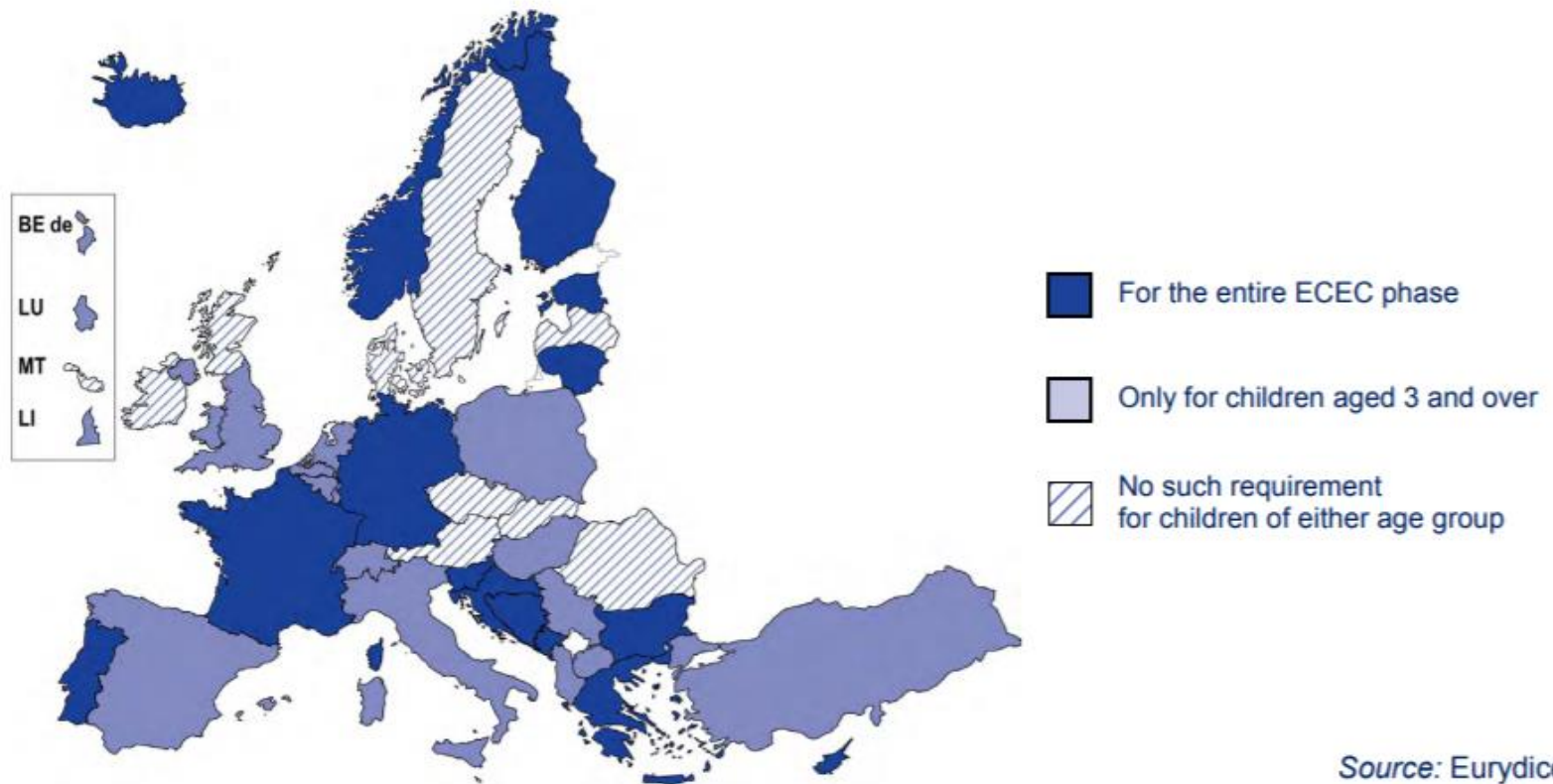
WHERE	HOW	WHO	WHAT
Setting	Ministry	Staff	Curriculum
Single setting until the start of primary education	Coherent governance under one authority	Highly qualified professionals for under- and over-3s	Educational activities during the entire ECEC phase

Figure 3: Setting structure and governance, 2018/19

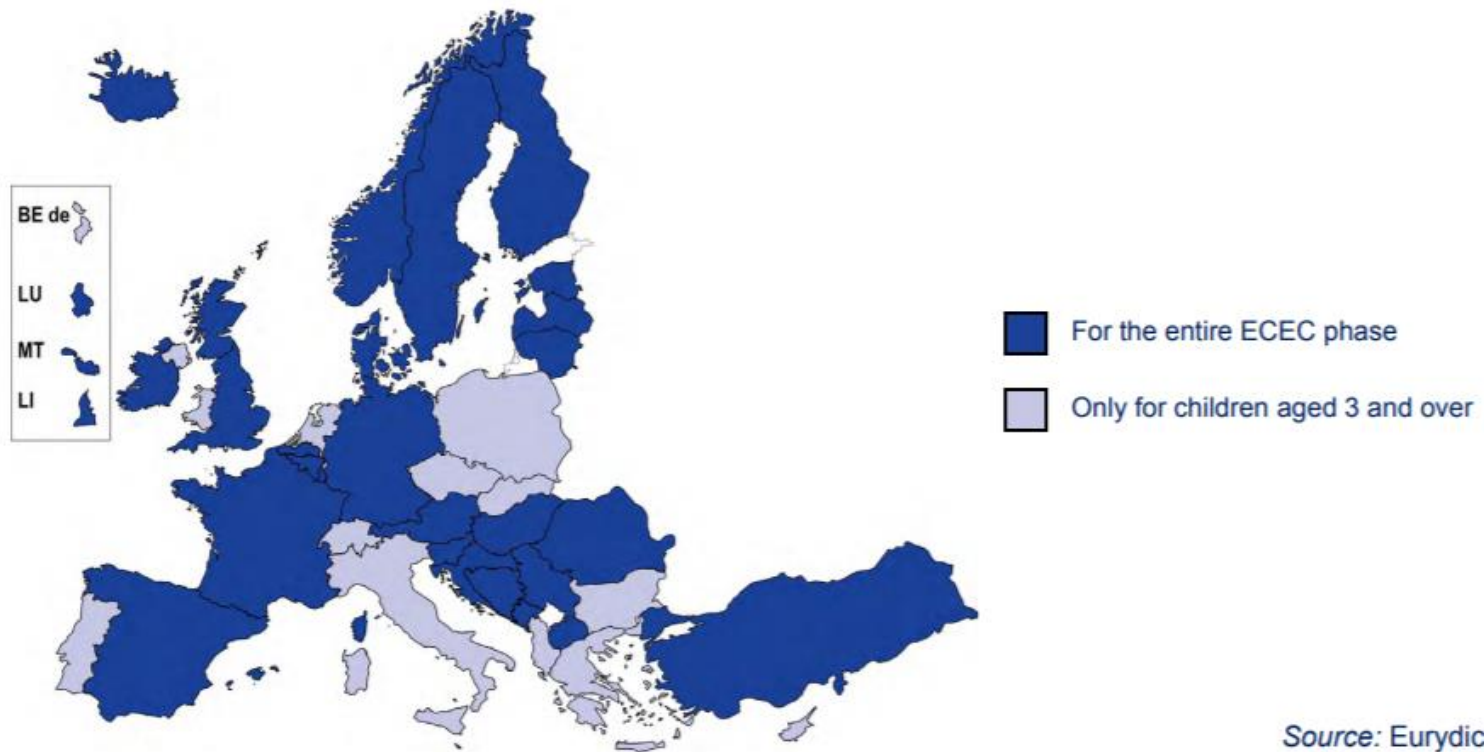

Source: Eurydice.

Figure 4: Staff with a minimum of a Bachelor's level qualification (ISCED 6), 2018/19

|| **Figure 6: Top-level educational guidelines, 2018/19**

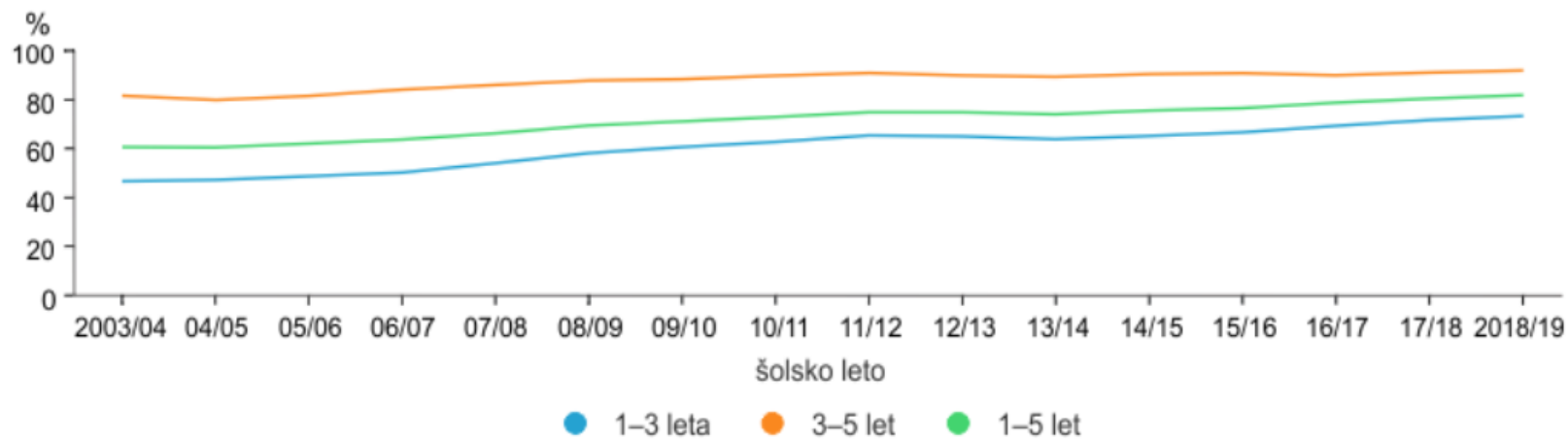

Source: Eurydice.

Delež vključenih otrok

starost (v letih)	Varuh 2012/13	Vrtec 2015/16	Vrtec 2017/18	Vrtec 2018/19
1	0,7 %	45,1 %		
2	0,5 %	69,9 %	63,5 %	65,6 %
3	0,1 %	83,7 %		
4	<0,1 %	89,6 %		
5	<0,1 %	92,0 %	91,0 %	92,1 %
6	<0,1 %	7,3 %		

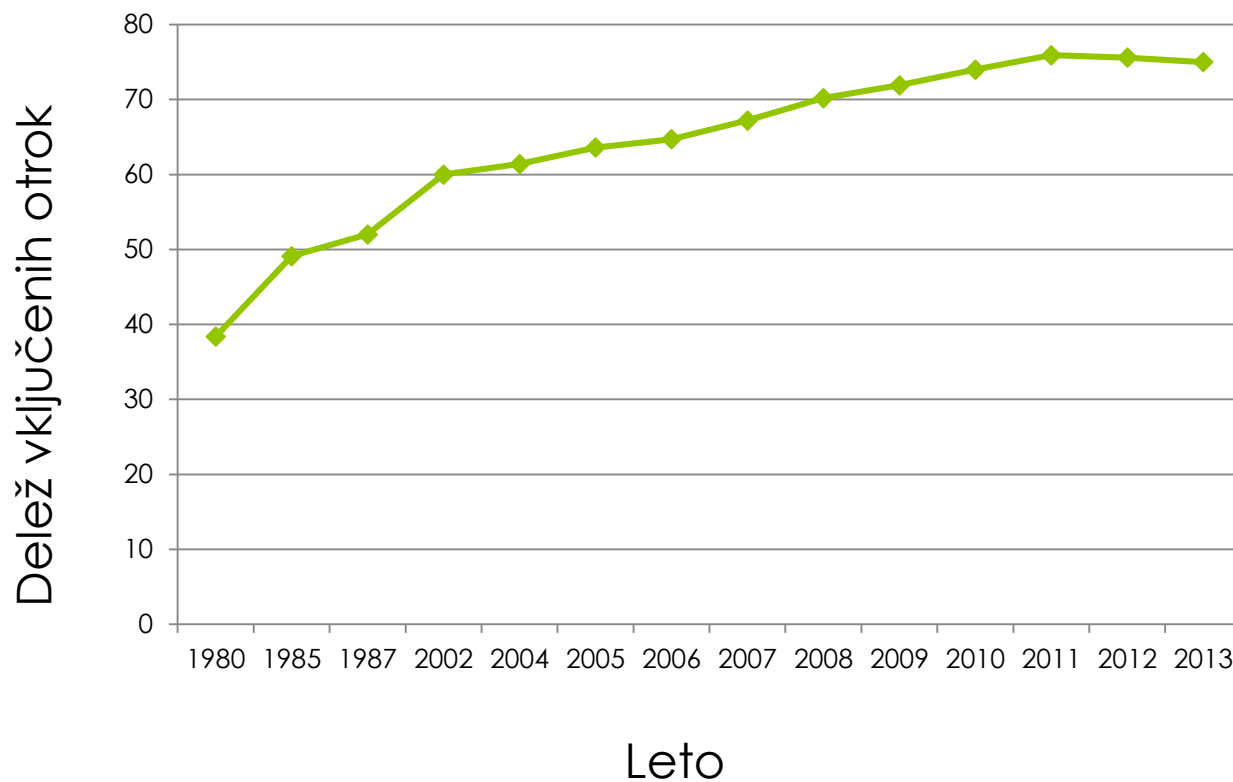
Vključenost otrok v vrtnice po starostnih skupinah, Slovenija

Vir: SURS

© SURS

Trend vključenosti

Kakovost v vrtcih

- Procesna
- Posredna
- strukturna

Vstop v vrtec

DEJAVNIKI UVAJANJA:

- Temperament otroka
- Starost
- Izmenjava informacij
- Postopnost uvajanja
- Spremembe

Znaki prilagoditvenih težav

Zjutraj	doma se upira in noče v vrtec; v vrtcu se oklepa staršev, joče in ne želi, da bi starši odšli; brca, otepa z rokami.
V skupini	se ne vključuje v igro, samo opazuje, ne želi kontakta z vzgojiteljico in ostalimi otroki; je občutljivejši, vsaka sprememba ga hitro vznemiri; je neprijazen do drugih otrok; odklanja hrano in spanje; ponovno začne lulati in kakati v hlačke.
Ob prihodu staršev	ponovno joka – olajšanje, odklanja kontakt s starši – zamera
Doma	je bolj siten, razdražljiv, ne želi govoriti o vrtcu, lahko je bolj neješč, ima prebavne motnje, je zaspan, veliko spi, upade mu fizična kondicija, je manj odporen in zato bolj dovzeten za razne bolezni.

Vpliv vrtca na otrokov razvoj

- Različna raziskovalna vprašanja
- Vrtec, ki kaže visoko kakovost predšolske vzgoje, podporni dejavnik otrokovemu razvoju v času njegovega bivanja v vrtcu in tudi kasneje
- Slovenska vzdolžna raziskava

Prehod iz vrtca v šolo

- Pogoji za vpis in odlog šolanja
(ugotavljanja pripravljenosti otroka za vstop v šolo)
- Vertikalno povezovanje med vrtcem in šolo

Prvošolci, Slovenija

število učencev

● učenci 1. razreda (brez 7-letnikov) ● 7-letniki

Vir: SURS

© SURS

- Kontinuiteta strokovnih delavcev
- Pedagoška kontinuiteta
- Sodelovanje med različnimi konteksti
- Vloga svetovalne službe!

- Socialno vedenje ima učinek na učno uspešnost
 - preko odnosa z vrstniki in učiteljico
 - preko učinka na učni proces
 - preko učinka na klimo v razredu
 - ujemanje med otrokom in šolskim okoljem
- Učna uspešnost ima učinek na pozitivni vidik socialnega vedenja
 - preko zvišanja ugleda, priljubljenosti (več pozitivnih socialnih izkušenj, kakovostnejši odnosi)
 - preko pozitivne samopodobe, samospoštovanja, razpoloženja
 - preko odnosa učiteljice do učenca

SPOL

1. Razvoj pojma spola

Razvoj pojma spola

- Teorije učenja in socialnega učenja

- Izbira igrač
- Stil igranja
- Zaupanje
- Agresivno vedenje
- Čustva
- Nadzor
- Naloge opravila

- Spoznavnorazvojne teorije
- ⊗ Vpliv učenje je zanemarljiv ali ničen
- ⊗ Razvoj pojma spola je odvisen od spoznavnega razvoja

● Teorija spolnih shem

- Ⓜ Se ne strinjajo ne s teorijami učenja, ne s spoznavnorazvojnimi teorijami
- Ⓜ Spolne sheme se začnejo razvijati že v obdobju malčka – otrok uvidi razlike med spoloma in se ustrezno opredelja na spol
- Ⓜ Postopoma čedalje bolj uspešno razlikuje spolne sheme in s tem tudi vedenje, vezano na spol

Opre delitev spola
je povezana z
OPAZNIMI
značilnostmi

Povezujejo
različne značilnosti
spola, ki so
prevladujoče
omejene s spolom

**V celoti oblikovan
pojem spola,**
vključno s spolnimi
stereotipi

Povzetek GIBALNI RAZVOJ

- Od nekontroliranih gibov do obvladovanja lastnega telesa (v mirovanju) in vključevanje predmetov
- Premikanje po prostoru
- Obvladovanje temeljnih gibalnih spretnosti
- Združevanje spretnosti
- Specifične in specializirane spretnosti

Povzetek SPOZNAVNI RAZVOJ

- Od učenja preko zaznavanja in gibanja do 'nelogičnega' mišljenja in nato do mišljenja, ki je vezano na konkretno, in nato na abstraktno

Povzetek SOCIALNI RAZVOJ

- Od egocentrične perspektive (kjer sem pomemben jaz, moje želje, to, kar vem jaz) do zmožnosti zaznavanja, razumevanja in integracije različnih perspektiv drugih

Povzetek MORALNI RAZVOJ

- Od amoralnosti do tega, da je moralno, kar meni v določenem trenutku odgovarja, preko tega, kar je moralno pri starših, vrstnikih, v družbi, do tega, da se oblikuje osebni etični sistem pravil

Povzetek ČUSTVENI RAZVOJ

- Večina čustev prisotna praktično od prvih tednov, razvoj gre predvsem v smeri boljšega prepoznavanja in razumevanje ter uravnavanja doživljanja in izražanja